

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ

Ύμηττοῦ 47-51, 161 21 Καισαριανή. Τηλ. 01-7224123 FAX 01-7223584
(Internet) <http://www.imkby.gr> (e-mail) info@imkby.gr

Ἀριθμ. Πρωτ. Φ1/3/439

Ἐν Καισαριανῇ τῇ 8ῃ Ἀπριλίου 2005

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 48η

Πρὸς τοὺς Πανοσιολογιωτάτους καὶ Αἰδεσιμωτάτους Πρεσβυτέρους,
τὸν Ἱεροκλήρυκα καὶ τοὺς Ἐφημερίους,
τοὺς Εὐλαβεστάτους Διακόνους
καὶ τὰ Ἡγουμενοσυμβούλια τῶν Ἱερῶν Μονῶν
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Ἀγαπητοὶ Πατέρες καὶ Ἀδελφοί,
Ὅσιώτατες Ἀδελφές,
χαίρετε ἐν Κυρίῳ!

Ὁ Κύριός μας προετοίμασε τοὺς μαθητὲς Του γιὰ τὰ Πάθη
Του, τὸν Σταυρὸ καὶ τὴν Ἀνάστασί Του, λέγων προφητικῶς πρὸς
πρὸς αὐτούς: «Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι, καὶ
κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔ-
θνεσι καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἐμ-
πτύσουσιν αὐτῷ καὶ ἀποκτενοῦσι αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνα-
στήσεται» (Μάρκ. ι' 33).

Ἰστάμενοι κι ἐμεῖς ἐνώπιον τῶν σωτηριωδῶν τούτων γεγονότων μὲ χαρὰ καὶ φόβο χαρὰ γιὰ τὴν σωτηρία καὶ φόβο γιὰ τὴν ἁμαρτία· ἐπισημαίνουμε πρὸς πνευματικὴ οἰκοδομὴ ὅλων μερικὰ σημεῖα, τὰ ὅποια θεωροῦμε, ὅτι πρέπει νὰ προβάλουμε καὶ νὰ τονίσουμε καταλλήλως.

1. Ἡ Μεγάλη Ἑβδομάδα.

Ἡ Μεγάλη Ἑβδομάδα ἀποτελεῖ γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας τὴν καρδιά καὶ τὸ κέντρο τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Ἡ Ἐκκλησία βιώνει τὸ Πάθος τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ Σωτῆρος καὶ μαρτυρεῖ, ὅτι «παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἡ-γέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν» (Ρωμ. δ' 25).

Σχολιάζει ὁ χρυσορρόας ποταμός τῆς Ἐκκλησίας στὴν τριακοστή ὁμιλία του στὴν Γένεσι:

«Μεγάλην δέ καλοῦμεν τὴν ἑβδομάδα, οὐκ ἐπειδὴ πλέον ἔχει τὸ μῆκος τῶν ὥρῶν, καὶ γὰρ εἰσιν ἕτεραι πολλῶ μείζους ὥρας ἔχουσαι· οὐδέ ἐπειδὴ πλείους ἡμέρας ἔχει, καὶ γὰρ ὁ αὐτός ἀριθμός καὶ ταύτη καὶ ταῖς ἄλλαις πάσαις. Τίνος οὖν ἔνεκεν μεγάλην ταύτην καλοῦμεν; Ἐπειδὴ μεγάλα τινὰ καὶ ἀπόρρητα τυγχάνει τὰ ὑπάρξαντα ἡμῖν ἐν αὐτῇ ἀγαθὰ. Ἐν γὰρ ταύτῃ ὁ χρόνιος ἐλύθη πόλεμος, θάνατος ἐσβέσθη, κατάρρα ἀνηρέθη, τοῦ διαβόλου ἡ τυραννὶς κατελύθη, τὰ σκεύη αὐτοῦ διηρπάγη, Θεοῦ καταλλαγὴ πρὸς ἀνθρώπους γέγονεν, οὐρανός βασιμος γέγονεν, ἄνθρωποι Ἀγγέλοις συνεμίγησαν, τὰ διεστῶτα συνήφθη, ὁ φραγμός περιηρέθη, τὸ κλεῖθρον ἀνηρέθη, ὁ τῆς εἰρήνης Θεός εἰρηνοποίησε τὰ ἄνω καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο τοίνυν μεγάλην τὴν ἑβδομάδα καλοῦμεν, ἐπειδὴ τοσοῦτον πλῆθος δωρεῶν ἡμῖν ἐν αὐτῇ κεχάρισται ὁ Δεσπότης» (Ε.Π.Ε, τ. 3, σελ. 266).

Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Τεσσαρακοστὴ ἀποτελεῖ -σὲ σύνδεσμο πάντοτε πρὸς τὴν μεγάλη ἑορτὴ τοῦ Πάσχα- τὴν σημαντικώτερη περίοδο τῆς ὀρθόδοξης λατρείας, κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία μας βιώνει τὸ λυτρωτικὸ δόγμα της, ἐορτάζει τὴν ὁλοκλήρωσι τῆς θείας περὶ τὸν ἄνθρωπο οἰκονομίας, συμμετέχει μυστικῶς

στὸ σωτήριο πάθος τοῦ Χριστοῦ, θρηνοῦσα τὴν κάκωσι καὶ τὸν θάνατο τοῦ μεγάλου της Νεκροῦ, ὁ Ὅποιος μὲ τὸ θάνατό καὶ τὸν ἐνταφιασμό Του συνέτριψε τὸν διάβολο, κατήργησε τὴν ἁμαρτία, ἔπαυσε τὸν θάνατο, τὸν ὁποῖο ἔσπειρε, ἀλόγιστα ἢ Εὐα στὴν Ἑδὲμ καὶ ἄνοιξε το δρόμο γιὰ τὸν ὀγδοατισμὸ τῆς οὐράνιας βασιλείας.

2. Οἱ Ποιμένες.

Οἱ ποιμένες ὀφείλουμε νὰ βιώσουμε τὴν Μεγάλη Ἑβδομάδα, ὡς προσωπική μας πορεία πρὸς τὴν Ἀνάστασι, ἀλλὰ καὶ νὰ βοηθήσουμε τοὺς πιστοὺς νὰ ἐορτάσουν ἐν Κυρίῳ καὶ θεαρέστως τὸ Πάσχα ἡμῶν.

Πρὸς τοῦτο ἅς ἀκούσωμε τοῦ χρυσορρήμονος, ὁ ὁποῖος προσδιορίζει τί σημαίνει γιὰ τὸν χριστιανὸ νὰ ἐορτάζει ἐν Κυρίῳ καὶ θεαρέστως. Γράφει στὴν ὁμιλία του, στὴν Μεγάλη Ἑβδομάδα: «Αὕτη γὰρ ἀληθὴς ἐορτὴ, ἔνθα ψυχῶν σωτηρία, ἔνθα εἰρήνη καὶ ὁμόνοια» (Ε.Π.Ε., τ. 2, σελ. 12).

Στὴν εἰκοστή ὀγδὴ ὁμιλία Του στὴν Α' πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου διδάσκει ὅτι:

«Ἑορτὴ γὰρ ἀγαθῶν ἔργων ἐστὶν ἐπίδειξις καὶ ψυχῆς εὐλάβεια καὶ πολιτείας ἀκρίβεια· κἂν ταῦτα ἔχῃς, διαπαντὸς ἐορτάζειν δυνήσῃ καὶ διαπαντὸς προσιέναι» (Ε.Π.Ε., τ. 18Α, σελ. 214).

Ζήσατε λοιπὸν τὰ ὑπερφυῆ γεγονότα τῆς σωτηρίας μας καὶ γίνετε μάρτυρες τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως. Κηρύξατε, ὅτι στὴν Ἐκκλησία ὑπερβαίνονται τὰ ὑπαρξιακά ὅρια τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ θάνατος. «Ἠλευθέρωσε γὰρ ἡμᾶς ὁ τοῦ Σωτῆρος θάνατος» (Πασχάλιος Κατηχητικός Λόγος τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου).

Ἡ λατρευτικὴ ζωὴ κατὰ τὴν Μεγάλη Ἑβδομάδα συντελεῖ στὴν ἀνυψωσί μας καὶ στὴν κατανόησι τοῦ περιεχομένου της. Γι' αὐτό, στὴν συνέχεια καὶ χάριν τῶν νεωτέρων, παραθέτω μερικές ὁδηγίες, πού θὰ σᾶς βοηθήσουν νὰ ἀνταποκριθεῖτε στίς ποι-

μαντικές απαιτήσεις τῶν ἡμερῶν καί στίς πνευματικές ἀνάγκες τῶν πιστῶν.

3. Μάρτυρες τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως.

Ὁ Κύριός μας πρὶν ἀναληφθῆ στοὺς Οὐρανοὺς παρήγγειλε στοὺς Ἀποστόλους καὶ Μαθητές Του: «ἔσεσθε μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. α' 8).

Ἐκτοτε ἡ Ἁγία Ἐκκλησία ἔθεσε στὸ κέντρο τῆς λατρείας, ἀλλὰ καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, τὸν Σταυρὸ καὶ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μαρτυρεῖ καὶ βεβαιώνει τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὁ Χριστὸς «παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν» (Ρωμ. δ' 25).

Ἡ θεία Εὐχαριστία τελεῖται ὡς ἀνάμνησις τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ἐντολὴ Του «τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν» (Λουκ. κβ' 19) «ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ» (Α' Κορ. ια' 26) καὶ ὡς μαρτυρία τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεώς Του. Ἴδου καὶ ἡ ἐπίκλησις στὴν ἁγία Ἀναφορά: «Μεμνημένοι τοίνυν τῆς σωτηρίου ταύτης ἐντολῆς, καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ ἡμῶν γεγεννημένων, τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Τάφου, τῆς τριημέρου Ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανοὺς Ἀναβάσεως, τῆς ἐκ δεξιῶν Καθέδρας, τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου πάλιν παρουσίας, τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν, σοὶ προσφέρομεν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα».

Τοῦτο συνεπάγεται, ὅτι ὀφείλουμε με τὴν ζωὴ μας νὰ εἴμαστε μάρτυρες τῶν Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Μαρτυροῦμε καὶ βιώνουμε τὰ Πάθη καὶ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου, ὅταν νεκρώνουμε τὴν ἁμαρτία μέσα μας καὶ ζωοποιοῦμε τὴν ἀρετή.

4. Κρίσις τοῦ κόσμου.

Μὲ τὸ Πάθος καὶ τὸν Θάνατό Του ὁ Κύριος ἔκρινε καὶ κατεδίκησε τὴν ἁμαρτία, τὸ ψεῦδος, τὴν ἀπιστία καὶ τὴν ὑψηλόφρονα γνώμη τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου κατὰ τὸν λόγο Του: «νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου, νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω, καὶ γὰρ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἐμαυτόν» (Ἰωάν. ιβ' 29-32).

Ὁ Κύριός μας ἐδίκησε καὶ κατεδίκησε μὲ τὸν τρόπο Του ὅλους:

- α. Τὸν προδότη Ἰούδα, μὲ τὴν εὐγένειά Του.
- β. Τὸν ἀρνητὴ Πέτρο, μὲ τὸ βλέμμα Του.
- γ. Τοὺς δικαστές, Καϊάφα, Πιλᾶτο καὶ Ἡρώδη, μὲ λίγες λέξεις, καὶ κυρίως μὲ τὴν σιωπὴ Του.
- δ. Τοὺς Ἰουδαίους, μὲ τὴν αὐτοκαταδίκη τους.
- ε. Ὅλον τὸν ἀρνούμενον τὸν Θεὸ κόσμον καὶ τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου καὶ τὸν Ἄδην, μὲ τὸν θάνατό Του.

Κατέκρινε ἥθη, συμπεριφορά, συνήθειες, λόγους, πράξεις, λογισμούς, μὲ τὴν ζωὴ Του, τὴν διδασκαλία Του, τὴν ἀρετὴ Του, τὴν ὑπομονή Του, τὴν ἀγάπη Του, τὴν ἀνεκτικότητα Του, τὴν μακροθυμία Του, τὴν συγγνώμη πρὸς τοὺς σταυρωτές Του, τὴν θυσία Του γιὰ ὅλους, τὴν ἀγάπη γιὰ τοὺς μαθητές Του.

5. Τὸ ἐκούσιον τοῦ θείου Πάθους.

Τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου καὶ ὁ Θάνατός Του ὑπῆρξε ἐκούσιος. Ὁ Κύριος μὲ τὴν θέλησί Του παρεδόθη στοὺς ἐχθρούς Του. Εἶπε: «Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. οὐδεὶς αἶρει αὐτήν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτήν ἀπ' ἐμαυτοῦ· καὶ ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου» (Ἰωάν. ι' 17-18).

Τὸ ἐκούσιον τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου δηλοῦται καὶ ἀπὸ τὴν συζήτησι τοῦ Κυρίου μὲ τὸν Πέτρο στὴν Καισάρεια τοῦ Φι-

λίππου. «Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων· ἰλεῶς σοι, Κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ Πέτρῳ· ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων» (Ματθ. ιστ' 21-23).

Μαρτυρεῖται δὲ ἀπὸ τὸν Προφήτη Ἡσαΐα:

«Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ Θεοῦ καὶ ἐν κακώσει. Αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν· παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν· τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. Πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν, ἄνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη. καὶ Κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. Καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἄμνος ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη· τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; Ὅτι αἶρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον. Καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ὅτι ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὗρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Καὶ Κύριος βούλεται καθαρίσαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς πληγῆς. Ἐὰν δῶτε περὶ ἁμαρτίας, ἡ ψυχὴ ὑμῶν ὄψεται σπέρμα μακρόβιον· καὶ βούλεται Κύριος ἀφελεῖν· ἀπὸ τοῦ πόνου τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δεῖξαι αὐτῷ φῶς καὶ πλάσαι τῇ συνέσει, δικαιοῦσαι δίκαιον εὖ δουλεύοντα πολλοῖς, καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν αὐτὸς ἀνοίσει. Διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλοὺς καὶ τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖ σκῦλα, ἀνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη· καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν παρεδόθη (Ἡσ. νγ' 4-12).

6. Ὁ ἀναμάρτητος Κύριος

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς διέσωσε στὸ Εὐαγγέλιό του τὸν διάλογο, ὁ ὁποῖος διεξήχθη μεταξὺ τοῦ Σταυρωθέντος Κυρίου καὶ τῶν δύο συσταυρωθέντων ληστῶν. Ὁ ἐκ δεξιῶν ληστῆς ἐπετίμησε τὸν ἐξ εὐωνύμων ληστὴν ὁμολογήσας, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐτιμωρήθη ἀδίκως, διότι «οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε» (Λουκ. κγ' 41).

Τοιουτοτρόπως τὸ Πάθος καὶ ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦταν ἀδίκος, ὅπως χαρακτηριστικῶς ὑμνολογεῖ ἡ Ἐκκλησία «ἀδίκῳ δίκη τοῦ δικαίου κατακριθέντος» (Δοξαστικὸ τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τῶν στιχηρῶν).

Τὸ ἀναμάρτητο τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ βασικὴ πίστι τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, τὴν ὁποία διακηρύσσει ἡ Ἀγία Γραφή, ὁ Ἰδιος ὁ Κύριος καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἀποδέχονται οἱ πιστοί.

Ὁ Ἰδιος ὁ Κύριός μας ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἐνώπιον τῶν ἀπιστούντων Ἰουδαίων ἐρώτησε μὲ παρρησία «τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;» (Ἰωάν. η' 46). Καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ Τὸν ἐλέγξει, ὡς ἁμαρτωλό, διότι δὲν ἦταν.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ἓνας ἀπὸ τοὺς αὐτόπτες καὶ αὐτήκοες μάρτυρες τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαρτυρεῖ καὶ βεβαιοῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός «ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ» (Α' Πέτρου β' 22).

Ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης ἐπίσης ὁμολογεῖ «καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας (Ἰωάν. α' 14). Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας, γεμᾶτος ἁγιότητα καὶ ἀρετή.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διακηρύττει γιὰ τὸν Μέγα Ἀρχιερέα Κύριο Ἰησοῦ Χριστό «τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος» (Ἑβρ. ζ' 26).

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μὲ τὴν θεολογία του ἐξηγεῖ, τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς θυσίας τοῦ ἀναμάρτητου, δικαίου Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὶς ἐπιστολές του, ὅπως στὸ ε' κεφάλαιο τῆς πρὸς Ρωμαίους, ὅπου μεταξὺ ἄλλων λέγει: « ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἐνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί » (στ' 19).

7. Πάθος σωτήριο καὶ λυτρωτικό.

Τό Πάθος τοῦ Κυρίου ἀπέβη λυτρωτικὸ γιὰ μᾶς.

Κατηγορηματικὸς εἶναι ὁ ἀπόστολος Πέτρος γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ, τονίζει: « ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν ... ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν· οὐ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε » (Α' Πέτρ. β' 22-24).

8. Τὸ μεγαλεῖον τοῦ θείου Πάθους.

Οἱ ἄνθρωποι κατεδίκασαν τὸν Χριστό καὶ Τὸν ἐτιμώρησαν ἄδिका. Μεγαλειώδης ὅμως ἦταν ἡ καταδίκη τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ φρονήματος τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸν Χριστό δίκαια.

Ἡ μεγαλύτερη ἀνθρώπινη ἀθλιότητα, ἡ ὁποία ἐφανερώθη στὸ Πάθος τοῦ Κυρίου, συνδυάζεται μὲ τὴν ἔκτακτη μεγαλειώδη καταδίκη τοῦ κοσμικοῦ φρονήματος ἀπὸ τὸν Χριστό, ὥστε ἡ ἀνθρώπινη ἀθλιότητα καὶ τὸ θεῖο μεγαλεῖο νὰ ἀποτελοῦν συνδυασμὸ πρωτότυπο. Τὸ θεῖο μεγαλεῖο γίνεται μεγαλειωδέστερο μὲ τὴν παρουσία τῆς ἀνθρώπινης ἀθλιότητος καὶ ἡ ἀνθρώπινη ἀθλιότητα φανεροῦται ἀθλιώτερη μὲ τὴν παρουσία τοῦ θείου μεγαλείου.

*

Ἐν συνεχείᾳ ἐκθέτουμε ὠρισμένες ὁδηγίες, οἱ ὁποῖες θὰ συμβάλουν στὴν βίωσι ἀπὸ τοὺς πιστοὺς τῶν σωτηριωδῶν γεγονότων τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Ἑβδομάδος.

Α'. ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ὁ Ἑσωτερικός Διάκοσμος τῶν ἱερῶν Ναῶν πρέπει νά εἶναι ἀνάλογος πρὸς τό ὅλο πνεῦμα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, δηλαδή κατανυκτικός καί πένθιμος.

2. Τά καλύμματα τῆς Ἀγίας Τραπέζης νά εἶναι ἀπό τό βράδυ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων μέχρι τό πέρας τῶν Μεγάλων Ὁρῶν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς πένθιμα.

3. Ὁ φωτισμός τῶν Ἱερῶν Ναῶν κατὰ τήν διάρκεια τῶν ἑσπερινῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, δέον νά εἶναι ὀλιγοστός. Ἀπλετες φωτοχυσίες δέν ταιριάζουν μέ τόν κατανυκτικό χαρακτήρα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Τό ὀλιγοστό καί μελιχρό φῶς, μαζί μέ τό τρεμάμενο φῶς τῶν κανδηλιῶν καί τῶν κεριῶν εἶναι ὅ,τι πρέπει.

4. Τά Ἐκκλησιαστικά Μέλη τῶν ἡμερῶν αὐτῶν πρέπει νά ἀποδίδονται ἀπό τοὺς κ. κ. Ἱεροψάλτες μέ προσοχή, σύμφωνα μέ τά μουσικά βιβλία καί χωρίς ἔντονους λαρυγγισμούς καί ἐπιδείξεις. Πρόκειται γιά μέλη ἀθάνατα, πού πρέπει νά ψάλλονται κατὰ τὸ ἦθος τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Συστήσατε στοὺς Ἱεροψάλτες, νά μελετήσουν τά μέλη αὐτά, ὥστε νά ἀποφεύγουν ἀπαράδεκτους αὐτοσχεδρισμούς. Τά μέλη ψάλλονται οὔτε πολὺ ἀργά, οὔτε πολὺ γρήγορα. Ἡ μεσότης εἶναι εὐπρόσδεκτος. Μερικά μέλη π.χ. τό «Ἰδού ὁ Νυμφίος ἔρχεται...», τό «Τόν Νυμφῶνά Σου βλέπω...» κλπ. εἶναι πολὺ γνωστά στό ἐκκλησίασμα, καί τά συμφάλλει μέ τοὺς χορούς. Συστήσατε στοὺς Ἱεροψάλτες νά διευκολύνουν τόν λαό στήν συμφαλμωδία καί νά ἀποφεύγουν μουσικὲς γραμμὲς ἄγνωστες στοὺς πιστοὺς ποὺ συμφάλλουν. Ἡ συμφαλμωδία δημιουργεῖ κατάνυξι καί ἐμπειρία συμμετοχῆς στήν προσευχή καί τὴν λατρεία. Βοηθήσατε τόν λαό μας νά συμμετέχει σ' αὐτή καί μὴν τόν ἀγνοεῖτε. Δικαιοῦται μιά καλὴ μεταχείρισι.

5. Δέν νομίζω ὅτι χρειάζεται νά τονίσω, πῶς δέν δικαιολογεῖται καμμία βιασύνη στὶς Ἱερὲς Ἀκολουθίες τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα. Κανένα τροπάριο δέν πρέπει νά παραλεί-

ψετε χάριν δῆθεν συντομίας. Μερικά ἀπό αὐτά ψάλλονται δῖς. Αὐτό νά τηρηθεῖ. Ὁ κόσμος κρατεῖ βιβλία στά χέρια του καί παρακολουθεῖ τά ψαλλόμενα μέλη. Ἄν παραλείψετε κάτι θά γίνετε ἀντιληπτοί, θά σκανδαλίσετε καί θά ἐπικριθεῖτε. Ἄλλωστε δέν θά κερδίσετε τίποτε. Μία φορά τόν χρόνο ἀκούονται αὐτά. Εἶναι ἁμαρτία κάθε παράλειψις, γιατί δείχνει ἔλλειψι εὐλάβειας. Καί ἀκόμη διάθεσι περιφρονήσεως πρὸς τήν προσευχή. Γιατί κάθε ἱερή Ἀκολουθία εἶναι μία προσευχή. Καί ἡ προσευχή γίνεται μέ φόβο Θεοῦ.

Κανονικά κάθε ἱερή Ἀκολουθία Νυμφίου διαρκεῖ 2 ὥρες. Ἡ Ἀκολουθία τῶν Ἀχράντων Παθῶν 4 ὥρες. Συμβουλευθεῖτε τό ἰσχύον Ὁρολόγιο Πρόγραμμα τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας. Γιά τήν τήρησι ἐπακριβῶς τοῦ ὠραρίου ἐνάρξεως καί λήξεως τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τήν εὐθύνη φέρουν οἱ Προϊστάμενοι τῶν Ἱερῶν Ναῶν, μέ τούς ὁποίους ὀφείλουν νά συνεννοοῦνται οἱ Ἱεροψάλτες.

6. Τά ἀναγνώσματα κατὰ τίς ἱερές Ἀκολουθίες εἶναι πολλά καί πρέπει νά διαβάζονται μέ τρόπο πού νά διευκολύνει τήν κατανόησί τους. Τά ἱερά Εὐαγγέλια, οἱ προφητεῖες, οἱ ψαλμοί, ὅλα διαβάζονται. Τόσο οἱ ἱερεῖς ὅσο καί οἱ Ἱεροψάλτες, ἐπιβάλλεται νά προσέξουν πολύ στήν καλή καί κατ' ἔννοια ἀπόδοσι τῶν ἱερῶν κειμένων. Ὅπου ὁ Ἱεροψάλτης δέν ἔχει τήν δυνατότητα γιά μία σωστή ἀνάγνωσι, ἄς ἀφήσει τό ἔργο αὐτό σέ ἄλλον πού μπορεῖ νά τό ἐπιτελέσει ὀρθά.

Διευκολύνει τήν τέλεσι τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν νά ὑπάρχει τακτικὸς Ἀναγνώστης, μέ σωστή ἄρθρωσι λόγου καὶ ἀνάγνωσι. Ὑπάρχουν στίς ἐνορίες μας Χριστιανοί, πού ἔχουν προϋποθέσεις γι' αὐτὴ τήν διακονία. Βοηθήσατέ τους νά κατάρτισθοῦν καὶ ἐνθαρρύνάτέ τους νά ἀναλάβουν τήν ὑπεύθυνη αὐτὴ διακονία.

7. Οἱ κ. κ. Ἐκκλησιαστικοί Ἐπίτροποι καλοῦνται νά συμβουλευθοῦν τόν Ἱερέα τους γιά κάθε λεπτομέρεια, πού

ἔχει σχέσι μέ τήν τήρησι τῆς τάξεως μέσα στόν ἱερό Ναό. Πολλά ἐξαρτῶνται ἀπό τήν ἔγκαιρη ἐπέμβασί τους καί κυρίως ἀπό τήν ἔγκαιρη πρόβλεψι. Ὁ Ἱερεὺς δέν πρέπει νά βγαίνει ἀπό τό Ἅγιο Βῆμα, ντυμένος μάλιστα μέ τά ἱερά Ἄμφια, γιά νά διασχίζει τόν ναό, νά μεταβαίνει στό παγκάρι, νά δίδει ὁδηγίες ἢ νά διορθώνει ἀταξίες. Αὐτό ἀπαγορεύεται ἀπολύτως. Τό καθῆκον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτρόπων εἶναι νά ἐπιβλέπουν τά παιδιά, νά κατευθύνουν τόν κόσμο μέ εὐγένεια πρὸς τίς θέσεις τους, νά προλαμβάνουν κάθε ἀταξία καί νά ἐπιλαμβάνονται τῆς ἀντιμετωπίσεως κάθε ζητήματος, πού δημιουργεῖται ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ κατὰ τήν διάρκεια, πού τελοῦνται οἱ Ἱερές Ἀκολουθίες. Μέ καλό τρόπο, χωρίς φωνές καί μαλώματα, χωρίς θυμούς νά προσφέρουν τίς καλές ὑπηρεσίες τους στήν εὐταξία τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ.

8. Ἡ ἐξασφάλιςις περισσοτέρων καθισμάτων γιά τίς ἡμέρες αὐτές εἶναι εὐλόγος. Ἡ ὀρθοστασία εἶναι γιά τοὺς ἡλικιωμένους σκληρή δοκιμασία.

9. Ὅ,τι θέλετε νά πεῖτε στοὺς Ἱεροψάλτες, στοὺς Ἐπιτρόπους καί στοὺς Νεωκόρους φροντίσατε νά τό πεῖτε πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Κάνετε ἐγκαίρως τίς συνεννοήσεις σας, ὥστε νά ἀποφεύγονται ἄσκοπες κινήσεις, φωνασκίες καί παρατηρήσεις κατὰ τήν διάρκεια τῆς Ἀκολουθίας.

10. Γιά τήν διευκόλυνσι τῶν πιστῶν ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις ἐκδίδει Πρόγραμμα τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Τοῦτο δέον νά διανέμεται ἀπὸ τὸ παγκάρι ἀπὸ τήν Κυριακὴ τῶν Βαΐων καὶ ἐξῆς. Αὐτονόητο βέβαια εἶναι, ὅτι πρέπει νά τηρεῖται μέ ἀκρίβεια ἡ ἀναγραφομένη ὥρα ἐνάρξεως καί λήξεως τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν.

Β'. ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ἀκολουθίες Νυμφίου.

α. Στό «Ἐπακοῦσαι σου Κύριος...» πού ἀπαγγέλλεται ἀπό τόν ἀναγνώστη ἀργῶς καί ἐμμελῶς -δηλαδή ὅπως ὁ Ἀπόστολος- ὁ ἱερεὺς μέ μῶβ ἢ μαῦρο ἐπιτραχήλιον καί φαιλόνιον θυμιᾷ μέ τό «κατζίον» τήν Ἀγία Τράπεζα, τίς εἰκόνες τοῦ Τέμπλου καί τόν λαό. Προπορεύονται αὐτοῦ δύο παιδιά μέ λαμπάδες, πού πρέπει νά γνωρίζουν καλά τήν διαδρομή πού θά ἀκολουθήσουν μέσα στό Ναό, ὥστε νά μή δημιουργεῖται σύγχυσις. Ὁ Ἱερεὺς πρέπει νά τά διδάξει πῶς καί ποῦ θά σταθοῦν.

Τό θυμιάτισμα μέ τό «κατζίον» θέλει τέχνη. Για νά τὸ ἐπιτύχετε, πρέπει νά ἐξασκηθεῖτε. Ὁ Ἱερεὺς κινεῖ ρυθμικῶς καί ἡρέμῶς τό «κατζίον» ποιῶν τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ὥστε νά ἀκούεται ὁ ἦχος τῶν κωδωνίσκων χωρίς νά ἐνοχλεῖ.

β. Τό ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων γίνεται ἡ λιτανεὺσις τῆς ἱερᾶς εἰκόνας τοῦ Νυμφίου, ὡς ἐξῆς: Στήν εἰκόνα τοποθετοῦνται ἐγκαίρως πρὸ τῆς ἱερᾶς Ἀκολουθίας 3 κεριά. Αὐτὰ ἀνάβονται πρὸ τῆς λιτανείας. Μόλις ὁ Ἱεροψάλτης ἀρχίσει νά ψάλει τό «Ἰδού, ὁ Νυμφίος ἔρχεται...» ὁ Ἱερεὺς, μετὰ φαιλονίου, ἀφοῦ προηγουμένως θυμιάσει τήν ἱερά Εἰκόνα εὐρισκομένη ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης, τήν ἀναλαμβάνει στά χέρια του, τήν ἐπιδεικνύει πρὸς τόν λαό, καί προπορευομένων λαμπαδούχων, ἐξαπτερύγων καί τοῦ θυμιατοῦ, ἀρχίζει νά τήν λιτανεύει κινούμενος ἀπὸ τό κέντρο τῆς Ἀγίας Τραπέζης, πρὸς τὰ δεξιὰ καί γύρω ἀπὸ αὐτή, κατευθύνεται πρὸς τήν βορεινὴ θύρα καί ἐξερχόμενος διασχίζει λιτανευτικῶς καί ἀργῶς ὅλο τόν ἱερό Ναό τὸ δεξιὸ καὶ ἀριστερὸ κλίτος. Πρὸς διευκόλυνσι τῆς πορείας τῆς λιτανείας πρέπει νά διδάξετε εἴτε τὰ παιδιὰ εἴτε ἓναν Ἐκκλησιαστικὸν Ἐπίτροπο, ὁ ὁποῖος πρέπει νά προπορεύεται. Ἄν στὸν ἱερό Ναό ὑπηρετοῦν περισσότεροι Ἐφημέριοι καί εἶναι παρόντες στὴν Ἀκολουθία, αὐτοὶ ἀκολουθοῦν τήν λιτανεία φοροῦντες τὰ ἄμφια, ἀσκεπεῖς, κρατοῦντες ἀ-

ναμμένο κερι. Ὁ Ἱερεύς μέ τήν εἰκόνα περιέρχεται τόν Ναό καί ὅταν φθάσει στόν Σολέα τήν ἀποθέτει ἐπί τοῦ δισκελίου πού ἔχει ἐν τῷ μεταξύ τοποθετηθεῖ ἐκεῖ. Τήν θυμιᾶ. Τήν προσκυνεῖ, ἀφοῦ κάνει 3 μετάνοιες, καί ἀποχωρεῖ στό Ἅγιο Βῆμα.

Τό προσκύνημα τῆς εἰκόνας τοῦ Νυμφίου ἀπό τούς πιστούς θά γίνει μετά τό τέλος τῆς ἱερᾶς Ἀκολουθίας. Ἐντεταλμένοι ἄνδρες θά πρέπει νά φυλάσσουν τίς εἰσόδους τοῦ Σολέα ἐμποδίζοντες τούς πιστούς νά δημιουργήσουν ἀταξία καί ἀκαταστασία.

Μετά τήν Ἀκολουθία, τό βράδυ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, τό προσκυνητάρι μέ τήν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου πρέπει νά τοποθετηθεῖ στήν οἰκεία θέσι στήν εἴσοδο τοῦ κυρίως Ναοῦ, ὥστε νά προσκυνοῦν οἱ πιστοί χωρίς νά ἐνοχλοῦν. Στούς ἱερούς Ναούς πού θά χοροστατήσουμε σέ Ἀκολουθία Νυμφίου, τό προσκυνητάρι μέ τήν εἰκόνα πρέπει νά εὑρίσκεται στόν Σολέα γιά νά προσκυνήσουμε στό «Αἰνεῖτε...»

γ. Τό ἱερό Εὐαγγέλιο τῶν Ἀκολουθιῶν τῶν Ὅρθρων διαβάζεται ἀπό τήν Ὠραία Πύλη εὐκρινῶς καί μέ ἔννοια. Ἀπαγορεύουμε τήν ψαλτή ἀπόδοσι τοῦ Εὐαγγελίου, διαρκούσης τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Μόνον τό 12ο Εὐαγγέλιο τῆς Μεγάλης Πέμπτης ψάλλεται, καθώς καί τό τέλος τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Ἀποκαθλώσεως, γιά νά δοθεῖ ἀρκετὸς χρόνος στήν Ἀποκαθήλωσι. Ψάλλεται ἐπίσης τό Εὐαγγέλιο τῆς θείας Λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Ὁ Ἱερεύς ἀναγινώσκων μέ κατάνυξι τό ἱερό Εὐαγγέλιο φέρει ἐπιτραχήλιο καί φαιλόνιο. Ὃπου ὑπηρετεῖ Διάκονος, αὐτός κατὰ μέν τίς Ἀκολουθίες τοῦ Νυμφίου ἴσταται δεξιὰ τοῦ Ἱερέως ἀπαγγέλλοντος τό ἱερό Εὐαγγέλιο, κατὰ δέ τίς Προηγιασμένες ἀπαγγέλλει αὐτός τό ἱερό Εὐαγγέλιο ἀπό τόν Ἄμβωνα.

δ. Στήν Θ' ὥδή τοῦ Κανόνος ὁ Ἱερεύς ἢ ὁ Διάκονος, ὅπου ὑπάρχει, θυμιάζει κανονικά μέ τό σύνηθες θυμιατό.

ε. Στό «Αἰνεῖτε...» τῶν Αἵνων, ὅπου χοροστατεῖ Ἀρχιερεύς, κατέρχεται ἀπό τόν Θρόνο καί προσκυνεῖ τήν εἰκόνα τοῦ

Νυμφίου εύρισκομένη στόν Σολέα. Πρός τοῦτο ἐγκαίρως, καί ἐνῶ ψάλλεται τό «Πᾶσα πνοή...», ἐξέρχεται ἀπό τό Ἅγιο Βῆμα ὁ Ἀρχιδιάκονος μέ τρικέρι καί ὁ β' διάκονος μέ δικέρι καί ἴστανται δεξιά καί ἀριστερά τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου. Τό αὐτό πράττουν καί ὅλοι οἱ συμμετέχοντες στήν ἱερὰ Ἀκολουθία Πρεσβύτεροι ποιήσαντες σχῆμα. Μόλις ὁ δεξιός Ἱεροψάλτης τελειώσει τό «Πᾶσα πνοή ...» ἀρχίζει ὁ ἀριστερός τό «Αἰνεῖτε...» σέ ἀργό μέλος Ἰακώβου τοῦ Πρωτοψάλτου. Τότε ὁ Ἀρχιερεὺς κατέρχεται ἀργά ἀπό τόν θρόνο καί προπορευομένων τῶν Διακόνων κατευθύνεται πρὸς τήν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου καί προσκυνεῖ αὐτή κάνοντας τρεῖς μετάνοιες. Τελειῶνων τήν προσκύνησι, λαμβάνει τό τρικέρι καί ἀρχίζει νά εὐλογεῖ τόν λαό, τοῦ δεξιοῦ Ἱεροψάλτου ψάλλοντος ἡπίως τό «Εἰς πολλά ἔτη». Καί ἐπιστρέφει στόν θρόνο σχεδόν ταυτοχρόνως μέ τό τέλος τοῦ «Αἰνεῖτε...». Τότε οἱ Ἱερεῖς ποιήσαντες σχῆμα, μεταβαίνουν πρό τῆς Εἰκόνης, κάνουν 3 μετάνοιες, προσκυνοῦν ἀνά δύο αὐτῶν, κάνουν ἄλλες 3 μετάνοιες καί ἐρχόμενοι πρό τοῦ θρόνου ποιοῦν σχῆμα καί ἀπέρχονται στό Ἅγιον Βῆμα.

ς. Τά τροπάρια τῶν Αἵνων, τέσσερα τόν ἀριθμό, ψάλλονται, ὡς ὀρίζει τό *Τυπικό* ὅλα χωρίς περικοπές. Ὅπου πρέπει νά λεχθοῦν δύο φορές, νά λεχθοῦν.

ζ. Τό κήρυγμα γίνεται συνήθως μετά τά «Πληρωτικά» καί πρό τῶν Ἀποστίχων. Εὐνόητον, ὅτι τό κήρυγμα τῶν ἡμερῶν αὐτῶν δέον, νά εἶναι ὀλιγόλεπτο, σέ τόνο ἥπιο, χωρίς ρητορισμούς καί ἔντονες φωνές, ἐποικοδομητικό, ἐπίκαιρο καί κατανυκτικό. Χρειάζεται ἔμπνευσι, βίωμα, θεολογία, προσευχή καί προετοιμασία

2. Προηγιασμένες.

Τό πρωῒ τῆς Μ. Δευτέρας, Μ. Τρίτης καί Μ. Τετάρτης τελοῦνται Προηγιασμένες. Κατ' αὐτές καλό εἶναι νά προτρέψετε δι' ἀνακοινώσεων νά κοινωνήσουν τὰ μικρά παιδιά καί οἱ

ἀσθενεῖς. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ γίνῃ σχετικὴ ἐνημέρωσι τῶν πιστῶν ἐγκαίρως.

3. Μεγάλη Τετάρτη.

α. Τὸ Ἅγιο Εὐχέλαιο τελεῖται κανονικὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς Μεγάλης Τετάρτης τὴν ὠρισμένη ὥρα, ἀπὸ ἓνα ἢ περισσότερους ἱερεῖς ἂν ὑπάρχουν. Οἱ εὐχές, ποὺ διαβάζονται μετὰ τὸ Εὐαγγέλιο νὰ ἀναγνωσθοῦν μυστικῶς.

β. Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Νυμφίου τὸ βράδυ τῆς Μ. Τετάρτης θὰ γίνῃ κανονικὰ. Στό «Ὅτε οἱ ἔνδοξοι Μαθηταί...» λιτανεύεται ἡ εἰκόνα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ἀπαραλλάκτως, ὅπως ἡ εἰκόνα τοῦ Νυμφίου τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων ἐσπέρας.

4. Μεγάλη Πέμπτη.

α. Τὸ πρωῒ τῆς Μ. Πέμπτης τελεῖται ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου μέ ἄμφια λαμπρά, ὄχι πένθιμα. Κατὰ προτίμησι δέ κόκκινα. Τελοῦνται δύο θεῖες Λειτουργίες, κατὰ τὸ καθορισμένο πρόγραμμα.

Τὴν ἡμέρα αὕτη, καθὼς καὶ τὸ Μεγάλο Σάββατο πρωῒ, παρατηρεῖται μεγάλη ἀταξία. Ἔρχονται νὰ κοινωνήσουν ἄνθρωποι χωρὶς ἐπίγνωσι, χωρὶς προετοιμασία, χωρὶς εὐλάβεια. Κοινωνοῦν καὶ φεύγουν. Εἶναι λυπηρό. Πότε ἄραγε θὰ διδαχθεῖ σωστά ὁ λαὸς μας γιὰ νὰ βρεῖ τὴν οὐσίαν τῆς εὐσέβειας καὶ ὄχι τοὺς τύπους; Κάποτε ὥστόσο θὰ ἔπρεπε νὰ ἐντείνουμε καὶ ἐμεῖς τὴν προσοχή μας, ὥστε νὰ κατηχήσουμε σωστά τὸν λαὸ μας νὰ βρεῖ αὕτη τὴν οὐσίαν. Ἄν τὸ εἶχαμε κάνει πρό πολλοῦ, τὸ κακό θὰ εἶχε μετριασθεῖ. Γι' αὐτο πρέπει νὰ ἐργασθοῦμε μεθοδικῶς καὶ ἐπισταμένως.

β. Ἡ Θεία Λειτουργία τελεῖται συνημμένα μέ τὸν Ἑσπερινό. Ἡ εἴσοδος γίνεται μέ τὸ ἱερό Εὐαγγέλιο.

γ. Τὸ ἐκτενές Εὐαγγέλιο διαβάζεται.

δ. Ὅσοι τῶν ἱερέων θὰ ἐτοιμάσουν Ἅγιο Ἄρτο γιὰ νὰ κρατηθεῖ στό Ἀρτοφόριο πρέπει νὰ προσέξουν, ὥστε νὰ ὁλοκληρωθεῖ τὸ ἔργο τους μέ εὐλάβεια.

ε. Στήν Ἀκολουθία τῶν Ἀχράντων Παθῶν τά Ἀντίφωνα ψάλλονται σέ γοργό ρυθμό, εἰρμολογικό. Τά Εὐαγγέλια διαβάζονται ὅλα ἀπό τήν Ὠραία Πύλη, πλήν τοῦ τελευταίου πού ψάλλεται. Μετά ἀπό κάθε Εὐαγγέλιο ὁ Ἱεροψάλτης λέγει: «Δόξα τῇ μακροθυμίᾳ Σου Κύριε, δόξα σοι». Μόνο μετά τό 12ο λέγει: «Δόξα Σοι Κύριε, δόξα Σοι».

ς. Ἡ ἔξοδος τοῦ Ἑσταυρωμένου γίνεται ὡς ἑξῆς:

Μετά τό Ε' Εὐαγγέλιο ὁ ἱερεὺς μέ ἐπιτραχήλι καί φαιλόνιο ἀνάβει 3 κεριά ἐπάνω στό Σταυρό, πού ἔχει μετακινηθεῖ προηγουμένως ἀπό τή μόνιμη θέση του, ἔχει ξεσκονισθεῖ καλά καί ἔχει τοποθετηθεῖ ὀρθίος στόν τοῖχο. Ὁ ἱερεὺς λαμβάνει ὕστερα τόν Σταυρό καί τόν τοποθετεῖ ἔμπροσθεν τῆς Ἀγίας Τραπέζης μέ μέτωπο πρός τόν λαό. Καθώς οἱ Ἱεροψάλτες ψάλλουν τά τροπάρια τοῦ οἰκείου Ἀντιφώνου, ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ τόν Σταυρό, πού στηρίζεται στήν Ἀγία Τράπεζα ἢ ὑποβαστάζεται ἀπό κάποιο πρόσωπο. Μετά τό θυμίαμα κάνει 3 μετάνοιες καί προσκυνεῖ τόν Ἑσταυρωμένο. Ὅταν οἱ Ἱεροψάλτες τελειώσουν καί τό τελευταῖο τροπάριο τοῦ Ἀντιφώνου καί ἐπικρατεῖ ἀπόλυτη σιγή, ὁ Ἱερεὺς ἀφήνει ὀλίγα δευτερόλεπτα σιωπῆς νά περάσουν καί ἀρχίζει σιγά-σιγά νά ἀπαγγέλλει τόν α' στίχον τοῦ τροπαρίου «Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου ...» τρεῖς φορές κρατώντας χρονική ἀπόστασι τῆς μιᾶς πρός τήν ἄλλη. Καλό εἶναι νά συγχρονισθεῖ τήν ὥρα αὐτή καί ὁ κωδωνοκρούστης, ὥστε νά κτυπᾷ τήν καμπάνα πένθιμα στή διάρκεια τῶν διακοπῶν τῆς φωνῆς τοῦ Ἱερέως. Λέγοντας ὁ Ἱερεὺς γιά τρίτη φορά τό «Σήμερον κρεμᾶται ...» σηκώνει τόν Σταυρό, στρέφεται πρός τόν λαό καί τόν ἐπιδεικνύει καί ἀρχίζει τήν λιτάνευσί του, πηγαίνοντας δεξιά καί γύρω-γύρω ἀπό τήν Ἀγία Τράπεζα πρός τήν βορεινή θύρα τοῦ Ἀγίου Βήματος. Ἀπαγγέλλει ἀργά-ἀργά καί μέ διακοπές, ὑπολογίζοντας νά ὀλοκληρώσει τήν ἀπαγγελία, ὅταν θά ἔχει διασχίσει ὅλο τόν Ναό καί θά ἔχει φθάσει στόν Σολέα. Προηγούνται τοῦ Ἱερέως λαμπαδοῦχοι, τά ἐξαπτέρυγα καί τό θυμιατό. Ὅταν φθάσουν στόν Σολέα, τοποθετεῖ τόν Σταυρό

στήν έτοιμασμένη θέσι καί καθώς οί 'Ιεροψάλτες έπαναλαμβάνουν ψαλτά τό «Σήμερον κρεμάται επί ξύλου ...» θυμιᾶ. Στο «Προσκυνοῦμέν Σου τά Πάθη Χριστέ» ὁ 'Ιερεύς κάνει σεμνοπρεπῶς 3 μετάνοιες καί προσκυνεῖ τόν 'Εσταυρωμένο καί ἀποχωρεῖ μέσα στό 'Αγιον Βῆμα.

ζ. 'Η προσκύνησις τοῦ 'Εσταυρωμένου πρέπει νά γίνει μετά τό τέλος τῆς 'Ακολουθίας. Πρός τοῦτο θά έπαναληφθεῖ καί ἐδῶ ὅ,τι ἐλέχθη γιά τήν προσκύνησι τῆς εἰκόνης τοῦ Νυμφίου. Δηλαδή έντεταλμένοι ἄνδρες θά κρατοῦν τίς θύρες τοῦ Σολέα καί δέν θά ἐπιτρέπουν τήν εἴσοδο σ' αὐτόν γιά προσκύνησι. 'Ετσι θά ὑπάρξει τάξις καί ἡσυχία.

η. Τό στόλισμα τοῦ 'Επιταφίου δέον νά γίνει ἀπό εὐσεβεῖς κυρίες καί δεσποινίδες. Σέ μερικές ἐνορίες αὐτό γίνεται δι' ὅλης τῆς νυκτός τῆς Μεγάλης Πέμπτης πρὸς Μεγάλη Παρασκευή.

5. Μεγάλη Παρασκευή.

α. 'Η 'Ακολουθία τῶν Μεγάλων καὶ Βασιλικῶν 'Ωρῶν ἀρχίζει στίς 8.00 π. μ. Κάθε 'Ωρα διαρκεῖ 0.30'. Τέλος Μ. 'Ωρῶν: 10.00 π. μ. Ταυτόχρονα ἔναρξις 'Εσπερινοῦ 'Αποκαθηλώσεως. Τέλος 12 μ. Κατά τόν Μέγα 'Εσπερινό ἡ 'Αγία Τράπεζα καί οί 'Ιερεῖς φοροῦν ἄμφια λαμπρά, ὅχι πένθιμα. 'Η 'Εκκλησία δέν πενθεῖ πλέον. 'Ο Κύριος, μετά τό «Τετέλεσται», εἶναι πλέον Νικητής. Εἶναι ὁ Βασιλεύς τῆς δόξης.

β. Τήν Μεγάλη Παρασκευή εἴθισται ἡ ὁμιλία κατά τήν 'Αποκαθήλωσι νά ἐκφωνεῖται εὐθύς μετά τά ἀναγνώσματα τοῦ 'Εσπερινοῦ καί πρό τοῦ 'Αποστόλου (ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος;). Πρόκειται γιά ὁμιλία, ἡ ὁποία ἐνέχει μέν ἀρκετό συναισθηματικό στοιχεῖο, ὅμως προσφέρει καί στερεά τροφή στούς ἀκούοντες. Τό κήρυγμα λοιπόν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἀπαιτεῖ λυρισμό, συγκεκριμένες θέσεις, καί μικρὴ διάρκεια. Φροντίσατε ὅσοι προτίθεσθε νά ὁμιλήσετε, νά προετοιμασθεῖτε καλά.

γ. Ὁ δίσκος στήν Ἀκολουθία τῆς Ἀποκαθλώσεως περι-
άγεται μετά τό δοξαστικό τῶν ἀποστίχων «Σέ Τόν ἀναβαλ-
λόμενον τό φῶς ὥσπερ ἱμάτιον...». Ὁ Ἱερεὺς πρό τοῦ «νῦν
ἀπολύεις...» κάνει σχετική ἀνακοίνωσι, ὥστε οἱ συνεργάτες
του κατὰ τήν ἀπαγγελία τοῦ Τρισαγίου καί τήν ψαλμωδία τῶν
Ἀπολυτικίων νά ὁλοκληρώσουν τό ἔργο τους.

δ. Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἐπιταφίου τελεῖται στούς Ναούς μέ
τά φῶτα ὅλα ἀναμμένα καί ἄμφια λαμπρά. Ὁ Ἱερεὺς καί ὁ
Διάκονος ἐνδύονται στόν Κανόνα ἅπασα τήν ἱερατική στολή.
Στήν ἀρχή κάθε στάσεως, ὁ Ἀρχιερεὺς ἢ ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ τόν Ἐ-
πιτάφιο καί τόν λαό, ἐπὶ δέ τό «Ἐρραναν τόν Τάφον» ραντίζει
τόν Ἐπιτάφιο καί ὅλο τόν λαό περιερχόμενος τόν ἱερό Ναό.

ε. Μετά τήν περιφορά τοῦ Ἐπιταφίου καί τήν ἐναπόθεσι
τοῦ Σώματος ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης, τοποθετεῖται στό Κου-
βούκλιο τό ἱερό Εὐαγγέλιο, ὥστε αὐτό νά προσκυνεῖ ὁ λαός
ποῦ συνεχίζει νά προσέρχεται γιά προσκύνησι τοῦ Ἐπιταφίου.

6. Μέγα Σάββατο.

α. Κατ' αὐτό τελοῦνται δύο θεῖες Λειτουργίες πρὸς ἐξυ-
πηρέτησι τῶν πιστῶν, ὅπως καί τήν Μεγάλη Πέμπτη κατὰ τό
ἰσχύον Πρόγραμμα.

β. Κατά τό «Ἀνάστα ὁ Θεός» κρούονται χαρμόσυνα οἱ
κώδωνες καὶ σκορπίζονται κατὰ τήν τάξι τὰ βαῖα.

7. ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ.

α. Κροῦσις κωδῶνων στίς 11 μ.μ. Ἐναρξίς Ἀκολουθίας
Μεσονυκτικοῦ μέ τά φῶτα σβησμένα. Στίς 11.30' μ. μ. ἀρ-
χίζουν οἱ ψάλτες νά ψάλλουν μέσα στό Ἱερό τό «Ἰδού σκοτία
καί πρωΐ...». Στίς 11.40 μ.μ. ὁ Ἱερεὺς ψάλλει τό «Δεῦτε λάβε-
τε φῶς...» πού ἐπαναλαμβάνουν καί οἱ χοροὶ τῶν ψαλτῶν. Ὁ
ἱερεὺς ἀπό τῆς Ὠραίας Πύλης προσφέρει τήν λαμπάδα του
στούς πιστοὺς γιά νά ἀνάψουν τίς δικές τους. Τό Ἅγιο Φῶς ὁ
ἱερεὺς τό λαμβάνει ἀπό τήν ἀκοίμητη κανδήλα πού καίει πίσω

ἀπό τήν Ἁγία Τράπεζα. Στά 20 λεπτά πού μεσολαβοῦν μέχρι τῆς 12ης μεσονυκτίου, ὁ Ἱερεὺς ἐπὶ κεφαλῆς πομπῆς κατευθύνεται πρὸς τήν ἐξέδρα, πού εἶναι στημένη στό προαύλιο τοῦ Ναοῦ. Προπορεύονται λαμπαδοῦχοι, ἑξαπτέρυγα, τό λάβαρο τῆς Ἀναστάσεως, ἡ εἰκόνα Της κ.λπ. Ἐπὶ τῆς ἐξέδρας διαβά-
ζεται τό Εὐαγγέλιο καί τό Ἀναστάσιμο μήνυμά μας καί
στίς 12 ἀκριβῶς ὁ Ἱερεὺς ἀπαγγέλλει τό «Δόξα τῇ ἁγίᾳ καί
ὁμοουσίῳ...» καί ψάλλει τό «Χριστός Ἀνέστη...».

β. Ὁ δίσκος περιάγεται ἀπό τούς συνεργάτες τῆς ἐνο-
ρίας ἐγκαίρως, εὐθύς ἅμα τῇ ἐξόδῳ τῆς ἱερατικῆς πομπῆς
πρὸς τήν ἐξέδρα.

γ. Ἀπό τή Μεγάλη Παρασκευή νά ὑποδεῖξετε στούς πι-
στούς νά παραμείνουν στήν ἀναστάσιμη θεία Λειτουργία.

Συνεννοηθῆτε μέ τούς Ἱεροψάλτες σας γιά τήν τήρησι τοῦ
κάτωθι χρονοδιαγράμματος:

12 Μεσονυκτίου:	Ἀκολουθία Ἀνάστασεως
12-12.45' πρωϊνή:	Ὁ Ὁρθρος. Ὁ Κανὼν ἀρχίζει νά ψάλλεται ἤδη ἀπό τήν ἐ- ξέδρα καί καθὼς ἡ πομπή ἐ- πιστρέφει στόν Ναό. Τούς εἰρμούς δέν ἐπαναλαμβάνου- με.
12.45 - 2.00 πρωϊνή:	Ἡ Θεία Λειτουργία.

8. Η ΑΓΑΠΗ

Τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα στίς 10.00 π. μ. θά τελεσθεῖ
στόν Μητροπολιτικό ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Νικολάου Καισα-
ριανῆς ὁ Ἑσπερινός τῆς Ἀγάπης. Θά συμμετάσχετε ὅλοι, Πρε-
σβύτεροι καί Διάκονοι. Πρὸς τοῦτο θά ἀφιχθεῖτε μέχρι τίς
9.30 π.μ. στόν Μητροπολιτικό Ἱερό Ναό γιά νά ἐνδυθεῖτε.

Στούς ἐνοριακοὺς Ναοὺς ὁ Ἑσπερινός τῆς Ἀγάπης θά
γίνει τό ἀπόγευμα τήν ὠρισμένη ὥρα.

Συνημμένως αποστέλλουμε καὶ τὸ Μήνυμα τοῦ Πάσχα
γιὰ νὰ τὸ ἀναγνώσετε στὸν οἰκεῖο τόπο.

☆

Ἀγαπητοί μου Ἀδελφοί καὶ Ἀδελφές,

«Ἐδεήθημεν Θεοῦ σαρκουμένου καὶ νεκρουμένου» θεο-
λογεῖ ἡ ποικίλη μοῦσα τῆς δικῆς μας αὐλῆς, τῆς Ἐκκλησίας, ὁ
ἅγιος Γρηγόριος ὁ θεολόγος, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ζήσουμε.
Αὐτὸς μᾶς ζύμωσε μὲ τὴν θεότητά Του, μᾶς ἐνέδυσσε τὴν θεία
εὐπρέπεια, μᾶς λάμπρυνε μὲ τὴν τριαδικὴ δόξα Του, μᾶς
χάρισε τὴν ἀνάστασι καὶ τὴν ζωή.

Μέ ἐπίγνωσι καὶ εὐγνωμοσύνη ἀναφωνοῦμε:

«Ὡς ζωηφόρος, ὡς Παραδείσου ὠραιότερος ὄντως καὶ
παστάδος πάσης βασιλικῆς ἀναδέδεικται λαμπρότερος
Χριστὲ ὁ τάφος Σου, ἡ πηγὴ τῆς ἡμῶν ἀναστάσεως».

Σᾶς εὐχομαι καλὴ δύναμι καὶ ὁ Κύριος νὰ μᾶς στηρίξει
στήν πίστι, στό καθῆκον καὶ στήν ἀποστολή μας.

Στίς οἰκογένειές σας χαρίζω τὴν ἀγάπη καὶ τίς εὐχές μου.

Καλὴ Ἀνάσταση καὶ Χρόνια Πολλά.

Μετὰ πατρικῶν εὐχῶν καὶ ἀγάπης.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Γεώργιος Καϊσαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ Δανιήλ

† Ὁ Καϊσαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ Δανιήλ.